

У цьому житті трапляються речі, здатні похитнути стійкість переконань навіть невинного циніка, матеріаліста та ідеаліста. Те, що відбувається в Донецькому національному університеті після того, як колектив вишу на виборах ректора в грудні 2010-го «прокотив» протеже Дмитра Табачника, у самому університеті інакше як «тридцять сьомим роком» не називають. Якщо згадати, що сам ДонНУ засновано саме в 1937-му, можна повірити, що закони карми існують, а дати визначають долю.

Нагадаємо, підтриманий Міністерством освіти і науки кандидат у ректори університету Петро Єгоров з тріском програв вибори, не набравши й третини голосів. Однак залишився керувати ВНЗ як виконуючий обов'язки. Його опонент професор Юрій Лисенко переміг, але добровільно відмовився від посади після того, як пережив судовий позов про визнання голосування недійсним і переслідування близьких. Його дружину Тетяну Лев, экс-проректора ДонНУ, міліція звинуватила в розкраданні. А невідомі хулігани побили Тетяну в під'їзді власного будинку, передавши «привіт чоловікові».

Професура, не зрозумівши нових правил гри в країні, посміла піти проти волі міністра. Уже рік із гаком «гнилому прошарку» пояснюють, у чому вони були не праві. Пояснюють звичним набором аргументів — погрозами, звільненнями, візитами міліції, задушевними бесідами в закритих кабінетах.

Розмовляючи зі сторонніми, працівники університету демонструють усі симптоми ласкавої параної радянської людини: з підозрою косують на вікна й телефони, розмовляють напівпошепки, низько нахилиючись до співрозмовника, дають знати про щось напівнатяками...

Доля найбільшого вишу Донецької області досі незрозуміла. Попри багаторазові обіцянки міністра, нових виборів ректора не призначено. Кулуарно говорять, що готуються на вересень.

Хто і з чим на ці вибори вийде — теж незрозуміло. З однією кандидатурою сумнівів ніяких: в.о. ректора Петро Єгоров уже практично впевнений, що з другої спроби ця кар'єрна вершина йому скориться.

Але ясності це не додає, тому що відповіді на запитання, чим він збирається займатися на цій посаді, теж немає. Перший цьогорічний номер «Університетських вестей» містив нібито програмну статтю виконуючого обов'язки. У статті він виклав свою концепцію розвитку ДонНУ до 2014 року. Та тільки «концепція» виявилася банальним плагіатом, переписаним з аналогічної програми Сумського державного університету.

У Сумах, за наявним даними, про цей казус уже в курсі. Але поки що розгублено лупають очима і намагаються зрозуміти логіку того, що відбувається.

Їхні донецькі колеги могли б повторити героїв Орвелла: «Я розумію, як. Я не розумію — навіщо».

Не розуміє ніхто. В.о. ректора Петро Єгоров принципово не спілкується ні зі своїми підлеглими, ні з журналістами. Люди з його оточення кажуть, що він утовкмачив собі в голову, нібито преса до нього упереджена.

Жодна ініціатива нинішнього керівництва університету не вкладається в слова, які характеризують акт творення: засновано, створено, відкрито тощо. Усі відомі кроки — це дії деструктивного характеру: закрити, скоротити, ліквідувати, звільнити.

Закрили студентську їдальню, вона ж — недорогий розважальний центр. Розігнали адміністрацію студентського містечка, яка стежила за станом гуртожитків та іншої супутньої інфраструктури (інфраструктура в результаті кращою не стала). Звільнили всіх викладачів міжнародного факультету. Втім, вони все одно ходять на роботу і навчають іноземних студентів.

Університет пройшов хвилю скорочення викладачів. Від тонкого процесу передачі знань рішуче відтерли «сумісників» (лекторів, які приходять з інших вишів) і фахівців-практиків (на прохання своїх професорів випускники, які досягли успіху, погоджувалися за копійчану погодинну плату вести профільні спецкурси).

Коридорами та аудиторіями ходять непевні чутки про наступну хвилю звільнень — у березні. Нечисленні нові обличчя у викладацькому складі своїм апломбом і жахливими лакунами у володінні предметом змушують стару професуру хапатися за серце і пити валеріанку.

Або зачинятися в кабінеті, діставати із сейфа заповітну пляшечку і від душі лаятися матом на самоті...

Доля «декабристів» склалася по-різному. Професор Юрій Лисенко, який переміг на виборах ректора, після добровільної відмови від посади, як і раніше, керує кафедрою економічної кібернетики. «Навколо мене утворився якийсь вакуум. Якщо мені й висловлюють підтримку, то тихенько, — поскаржився він кореспондентові DT.UA. — Особливого тиску на мене більше немає, але дрібні уколи відчуваю постійно. Наприклад, останнім часом університет відмовляється оплачувати відрядження, коли я їжджу виступати на наукових конференціях».

Кримінальна справа проти його дружини экс-проректора Тетяни Лев, звинуваченої в розкраданні відразу після перемоги Лисенка на виборах, досі в суді. Правосуддя нікуди не поспішає. «Уже опитано всіх свідків, і жоден з них не підтверджує винуватості моєї дружини. А зараз суд узагалі оголосив перерву, і коли процес поновиться, до кінця не ясно», — розповів кандидат на пост ректора, котрий «переміг, але програв».

Сам він знову виставляти свою кандидатуру, схоже, не має наміру. «Краще б з'явився новий претендент, молодий і активний. Я б його підтримав», — признався Ю.Лисенко.

Голова профспілкового комітету ДонНУ Володимир Подмарков веде затяжну війну з ректоратом. Зараз перебуває в глухій обороні — після того як профспілка назвала наказ в.о. ректора незаконним і поставила МОНМС вимогу розірвати контракт з керівником університету.

Інструментом тиску на «бунтарів» знову стала міліція. Коли звернення профспілки до Табачника було оприлюднене, в університеті з'явилися оперативники УБЕЗ. Найактивніший з них (дивний збіг!) виявився Сергієм Фурманом, рідним братом начальниці юридичного відділу ДонНУ Альбіни Фурман. Міліціонери шукали «фальсифікаторів» звернення до Табачника. Пішли ні з чим. Але невдовзі повернулися — тепер уже за завданням прокуратури.

Крім правоохоронців, персональні бесіди із профспілкою провів в.о. ректора Петро Єгоров. «У нього є свій метод придушення. Він заводить людину в кабінет і відразу вибиває з колії запитанням: „А ти взагалі як до мене ставишся? Я тобі щось погане зробив?“. І той, хто не знайде в собі сміливості чесно відповісти, знічується, потрапляє під пресинг. Кількох наших він таким чином змусив підписати заяви, що вони насправді на засіданні не були і за його відставку не голосували», — поділився на умовах анонімності один з активістів профкому.

«Відмовні» заяви написали 29 осіб, до речі. Це вже цілком офіційна і підтверджена інформація.

Наступним актом контратаки стало різке скорочення чисельності профспілки. «Якось раптово і незрозуміло чому з бухгалтерії зникла тисяча заяв від членів профспілки про вирахування внесків із зарплати. Люди про це довідалися, коли отримали роздруківку нарахованої плати і відрахувань за грудень. Ми намагаємося відновити ці заяви, просимо написати заново», — повідомив голова профкому ДонНУ Володимир Подмарков.

За його словами, на цей час чисельність профспілки близько 2,7 тис. осіб. Таким чином, загадкове зникнення документів одним махом скоротило організацію на третину.

А ректорат відразу оголосив про створення Незалежної профспілки працівників, аспірантів і студентів. «Створення такої організації руйнує монополію первинної профспілкової організації працівників», — такий невігадливий шедевр бюрократичної думки красується на офіційному сайті ДонНУ як пояснення такого кроку. Слово «незалежна» у назві нової профспілки слід брати в лапки, оскільки важко вважати незалежною профспілку, створену з ініціативи адміністрації. І нею ж очолювану — головою став проректор з економічних питань Андрій Репа, ідеологами та натхненниками проекту — згадана вище Альбіна Фурман і начальник планово-економічного відділу Сергій Бураков.

Нове дітище адміністрації гострослови прозвали ФБР — за першими буквами прізвищ організаторів. Той факт, що й слово «добровільний» до прийому до «незалежної» профспілки застосувати не можна, відкрито визнали Юрій Лисенко і Володимир

Подмарков. Анонімних підтверджень значно більше.

...В історії репресій вражає не саме жахіття всього, що відбувається, а неочікувана глибина людської ницості. Жоден диктатор ще не скаржився на дефіцит кадрів для розстрільних команд або нестачу доносів для трибуналів — ось що страшно.

У грудні 2010-го думки деканів факультетів, як прийнято казати, «розділилися». Вони підтримували різних кандидатів, по-різному трактували події у виші. Хтось обурювався тиском міністерства, хтось готовий був розглядати аргументи Табачника на користь його протезе.

Результат виборів показав небезпеку подібного плюралізму. Помилки враховано, висновки зроблено. 12 січня 2012 року в МОНМС відправлено листа такого змісту: «Члени вчених рад визнали звернення (профспілки. — Є.Ш.) такими, що не відображають їхньої думки і думки переважної більшості колективу... Колективи університету не уповноважили голову профкому звертатися до Міністра (так-так! Саме так, з великої букви. — Є.Ш.)... Члени вчених рад висловили вотум довіри в.о. ректора П.В.Єгорову».

Під цим листом стоять підписи всіх деканів. Усіх десяти факультетів. У славному колективі запанувала згода, одностайне прагнення дати відсіч знахабнілим провокаторам і готовність струнками лавами йти у світле майбутнє.

Ще одним нововведенням в університеті став жорсткий пропускний режим. У всіх відвідувачів ретельно перевіряють документи, пропускають тільки студентів і співробітників. Колишні випускники, які любили з okazji зазирнути в альма-матер (іноді просто так — привітатися й поцікавитися новинами), були цим неприємно здивовані.

У списаній у сумчан концепції, до речі, є слова про «відкритий університет інноваційного типу». І донецькі «гіганти наукової думки» могли її бодай прочитати.

Євген Шибалов, [«Дзеркало тижня. Україна»](#)